

1. PŘÍSUDEK, DRUHY PŘÍSUDKU**PŘÍSUDEK**

je základní větný člen, vyjadřuje, co podmět dělá. Zpravidla je to sloveso v určitém tvaru nebo pomocné (sponové) sloveso se jmenným nebo příslovečným tvarem.

Typy přísudku:

A) PŘÍSUDEK SLOVESNÝ JEDNODUCHÝ

Bývá nejčastěji vyjádřen určitým slovesným tvarem

Lenka se zasmála. Všichni budou zpívat. On by to neudělal. Dopis byl napsán úhledně.
Slovesný přísudek může být nahrazen citoslovcem. (*Žába žbluňk do vody.*)

B) PŘÍSUDEK SLOVESNÝ SLOŽENÝ (ZPŮSOBOVÁ A FÁZOVÁ SLOVESA + INFINITIV)

ZPŮSOBOVÁ SLOVESA: moci, smět, muset, mít (povinnost), chtít (+ zápor)

FÁZOVÁ SLOVESA: začít, začínat, přestat, přestávat, zůstat, zůstávat (+ zápor)

Jirka může číst. Jirka mohl číst. Jirka by mohl číst. Jirka bude moci číst. Můžeš číst.

C) PŘÍSUDEK JMENNÝ SE SPONOU (SLOVESNĚ JMENNÝ)

SPONA: být, bývat, stát se, stávat se

spona + podstatné jméno = *Jitka je lékařka. Jitka byla lékařka. Jitka není lékařka. Jitka bude lékařka.*

spona + přídavné jméno = *Jitka je sympatická. Jitka není sympatická.*

Méně časté spojení:

spona + zájmeno = *Tužka je moje. Tužka není moje.*

spona + číslovka = *Jitka je třetí. Jitka není první.*

spona + infinitiv = *Jitka je slyšet. Petr není vidět.*

spona + příslovce = *Jitka není ještě zpátky.*

srovnávacím výrazem = *Jitka je jako jiskra. Jitka není jako my.*

D) PŘÍSUDEK JMENNÝ BEZE SPONY – používá se ve zvláštních případech, jako jsou např. přísloví nebo hesla.

Každý svého štěstí strůjcem. Mluvíti stříbro – mlčeti zlato.

POZOR: Sloveso být může mít i **plný význam, v takových případech tvoří přísudek slovesný.**

Například:

*Slunce už **je** za obzorem (= nachází se).*

*Brambory **jsou** ve sklepě (= nachází se, leží).*

*Strašidla **nejsou** (= neexistují).*

1.1 Označte ve větách přísudek a určete jeho druh (slovesný jednoduchý, slovesný složený, jmenný se sponou, jmenný beze spony).

1. Novináři museli hodinu čekat na zahájení tiskové konference.
2. Ráda bych se s vámi podělila o své zážitky z cest.
3. Text byl otisknut v místních novinách.
4. Text byl otisknutý v místních novinách.
5. Chtěli byste jít s námi do kina?
6. Poslali mě nakoupit na večerní oslavu.
7. Náš rozlíčený pes hrr na listonoše.
8. Konečně už přestalo pršet.
9. Viděl jsem ji běžet po silnici.
10. Kniha – pramen vědění.
11. Jeho opakované poznámky byly trapné.
12. Začala nahlas plakat.
13. Škola – základ života.
14. Zapomněla napsat zprávu mamince.
15. Nesmíš si o mně myslet nic špatného.
16. Naučil se zahrát několik akordů na kytaru.
17. Před domem je záhon tulipánů.
18. Dům byl postavený v rekordně krátkém čase.
19. Dům byl postaven v rekordně krátkém čase.
20. I když byl dědeček unavený, přijel k nám, aby se s námi potěšil.
21. Voda začíná být horká.
22. Povíдали jsme si o našem cestování po republice.
23. Máma ti vzkazuje, že máš jít na hodinu houslí.
24. Ztracený pes byl nalezen v parku.
25. Ztracený pes byl nalezený v parku.
26. Ráno ještě nebylo náměstí uklizené.
27. Chtěl bych se začít pravidelně připravovat na přijímací zkoušky.
28. Otec je ředitelem nadnárodní společnosti.
29. Sešit je na stole.
30. Býval by se určitě ozval.
31. Mám dát své věci do pořádku.
32. Smím jít do kina?

33. Mladí ležáci, staří žebráci.
34. Zatímco jsme zůstali sedět, Karel utekl do lesa.
35. Najednou si začal počínat velmi podivně.
36. Otevřel mi dveře u auta, abych mohla nastoupit.
37. Zahrada byla obehnána vysokým plotem.
38. Zahrada byla obehnaná vysokým plotem.
39. Sliby – chyby.
40. Venku začíná padat sníh.
41. Musel bych se domů vrátit do šesti hodin.
42. Budeme už muset jít, aby nám nezavřeli v obchodě.
43. Můj dědeček je moudrý muž.

1.2 Změňte přísudek slovesný na přísudek jmenný se sponou.

Marek dobře lyžuje.

Květiny ve váze zvadly.

Petr hraje dobře hokej.

Odebírám už řadu let časopis o koních.

Nebudu si z toho zoufat.

1.3 Přísudky jmenné se sponou nahrad'te přísudky slovesnými.

Dědeček je vášnivým sběratelem nerostů.

Listí na stromech už bylo zežloutlé.

Ondra je dobrý student.

Je stále zamračený.

2. **PODMĚT VYJÁDŘENÝ, NEVYJÁDŘENÝ, VŠEOBECNÝ, HOLÝ, ROZVITÝ, NĚKOLIKANÁSOBNÝ**

PODMĚT

Podmět je řazen mezi **základní větné členy**. Společně s přísudkem, který také patří mezi základní větné členy, tvoří tzv. **základní skladební dvojici**. S přísudkem se shoduje v osobě a čísle.

Podmět bývá **vždy v 1. pádě**, proto se na něj ptáme otázkou **Kdo? Co?** a přísudkem.

Markéta plave.

Podmět se ale ve větě nemusí vždy objevit, tzn. ve větě nenajdeme vždy slovo, které označíme jako podmět. To ale neznamená, že věta podmět nemá. Rozlišujeme podměty vyjádřené, nevyjádřené a všeobecné.

PODMĚT NEVYJÁDŘENÝ

Podmět nevyjádřený je takový, který není slovně vyjádřen, ale známe ho. Žádné slovo ve větě není možné označit jako podmět. Ten ale buď známe z předchozí věty či kontextu, nebo je zřejmý ze slovesného tvaru.

Lenka slíbila mamince, že umyje nádobí. Místo toho šla s kamarádkou na zmrzlinu.

Ve druhé větě se objevuje podmět nevyjádřený, přímo ve větě zmíněn není, ale z předchozí věty víme, že podmětem je Lenka/ona.

Četl knihu.

Podmět ve větě není vyjádřen, ale z tvaru slovesa je patrné, že podmětem je 3. osoba jednotného čísla: on.

PODMĚT VŠEOBECNÝ

Jedná se o podmět, který není slovně vyjádřen a zároveň není ani znám. Nevíme, kdo nebo co je podmětem. Původcem děje ve větě může být:

- kdokoli, kdo větu čte: *Koláč pečeme v rozehráté troubě 30 minut.*
- několik nebo mnoho lidí, které nedokážeme přesně pojmenovat: *Na náměstí prodávají výbornou zmrzlinu.*

Místo chybějícího podmětu si můžeme dosadit slova jako: **lidé, člověk, někdo, všichni** apod.

Často se podmět všeobecný objevuje v příslovích a rčeních.

Hlásili to v rozhlase.

Jak si usteleš, tak si lehneš.

2.1 Ve větách vyhledejte podmět, určete, kterým slovním druhem je vyjádřen.

1. Všichni se jeho vtipné poznámce zasmáli.
2. Každé proč má své proto.
3. Učit se ho příliš nebavilo.
4. Ze stadionu se ozvalo hromové hurá.
5. Pavle, co to děláš?
6. Nikdo by se neměl cestou zastavovat.
7. Raněný se probрал z bezvědomí.
8. Matčino houpy hou děti vždycky uspalo.
9. Nikdo tomu nechtěl věřit.
10. Mýlit se je lidské.
11. Vyřešit tento úkol je složité.
12. Žáci, kteří se chtějí přihlásit na výlet do Krušných hor, se dostaví do ředitelny.
13. Sochy, které si můžete prohlédnout v muzeu, byly do Čech dovezeny v 18. století.
14. Zkušený cestovatel putoval australskou buší.
15. Každý z výherců byl šťastný a spokojený.
16. Cítit se šťastným je pro člověka velmi důležité.
17. Tvoje ano mě potěšilo.
18. Po okolí se rozléhalo zvonění kostelního zvonu.
19. Přiznat svou chybu bylo pro něj velmi těžké.
20. Nedožívání jídla babičku vždycky pořádně zlobilo.
21. Tento dům postavil známý český architekt.
22. Tuhle pohádku jsme si oblíbili ze všech nejvíce.
23. Hovězí je už uvařené.
24. Není snadné mu to říct do očí.

2.2 Určete druh podmětu (vyjádřený, nevyjádřený, všeobecný).

1. V uzenářství mají výborné párky.
2. Při představování se díváme do očí.
3. Podařilo se mu zvítězit.
4. Půjdu tam také.
5. V televizi vysílají přenosy z mistrovství světa.
6. Co můžeš udělat dnes, neodkládej na zítra.
7. Každý si mohl vyzkoušet předváděné modely.
8. Nikdo o jejích slovech nepochyboval.
9. Do těsta přidáme lžičku soli.
10. Na tribunách zavládlo obrovské nadšení.
11. Vybrat si mohli všichni.
12. Máte hotové úkoly?
13. Byl jsem na nádraží včas.
14. Cibuli nakrájíme na kostičky a lehce osmahneme.
15. V muzeu předváděli pletení košíků.
16. Vozkovo prr koně zastavilo.
17. Na kopci postavili kapličku.
18. Po vítězství na mistrovství světa ji vítali jako královnu.
19. Na pouti prodávají cukrovou vatu.
20. Nemám zavolat pomoc?
21. Pokud postižený nedýchá a nereaguje na podněty, co nejrychleji zahajujeme nepřímou masáž srdce.
22. Nechval dne před večerem.
23. Neměli jsme tentokrát štěstí.
24. Ve slově babyka píšeme y.

25. Co hrají o víkendu v kině?
26. S poctivostí nejdál dojdeš.
27. Práci jsme odvedli na jedničku.
28. Hlavou zeď neprorazíš.
29. Všude ve stáncích prodávají upomínkové předměty.
30. Až se vrátí, bude vám o všem povídat.
31. Říkají, že v těch končinách rostou hodně houby.
32. Přineste si odpoledne do školy listy různých stromů.
33. Naškrobené záclony v oknech vypadaly, jako by je pověsili právě teď.
34. Mívají tu výbornou zmrzlinu.
35. Darovanému koni na zuby nehleď.

2.3 Určete, zda je podmět holý, rozvitý, několikanásobný.

Obloha se zatáhla bouřkovými mraky.

Každá kniha z knihovny je evidována v seznamu.

Mrkev, petržel i sazenice salátu uschly.

Zimní vichřice sviští, fičí, kvílí a štípe do tváří.

V zimě se jezera i rybníky pokrývají vrstvou ledu.

Na zahradě leží čerstvě napadaný sníh.

Loni na podzim teta nasbírala plné košíky hřibů.

Švestka, hruška a jablko patří mezi ovoce.

Knoflíky, jehly, nitě, metr i nůžky leží ve třetí zásuvce.

Bábovka se v nové troubě upekla dozlatova.

Okno rozbil buď Petr, nebo Anička.

3. SHODA PŘÍSUDKU S PODMĚTEM

rod mužský životný	-i <i>Muži pracovali. Sněhuláci roztáli.</i>
rod mužský neživotný	-y <i>Lesy šuměly. Davy skandovaly.</i>
rod ženský	-y <i>Ženy hovořily. Děti křičely.</i>
rod střední	-a <i>Pole osiřela. Housata štěbetala.</i>
alespoň jedno podstatné jméno rodu mužského životného	-i <i>Ženy i muži pracovali. Pes, kočka i kuřata běhali po dvoře.</i>
žádné podstatné jméno rodu mužského životného, alespoň jedno podstatné jméno rodu mužského neživotného nebo rodu ženského	-y <i>Domy, stodoly i všechna ostatní stavení chátraly. Husa i housata štěbetaly. Obě husy i house štěbetaly.</i>
všechna podstatná jména středního rodu v množném čísle	-a <i>Štěňata i kořata spala. Housata, káčata a kuřata běhala.</i>
všechna podstatná jména středního rodu, alespoň jedno z nich v jednotném čísle	-y <i>Štěně i kotě spaly. Štěně i kořata spaly. Štěňata i kotě spaly. House, káčata a kuřata běhaly.</i>

Poznámka:

Stojí-li několikanásobný podmět za přísudkem, můžeme se také řídit rodem prvního členu několikanásobného podmětu.

Na jevišti vystupovali / vystupovaly zpěvačky i zpěváci.

Na tábor odjeli / odjela sestra i mladší bratr.

3.1 Doplňte koncovky přičestí minulého.

1. Vojvodové udržoval___ pořádek na svých panstvích pevnou rukou.
2. Sněhuláci úplně roztál___.
3. Papíroví draci létal___ po obloze.
4. Strašáci v poli strašil___ ptáky.
5. Slanečci byl___ v lednici.
6. Slanečky ležel___ na stole.
7. Uzenáči se zkazil___.
8. Uzenáče hostům velmi chutnal___.
9. Ledoborci brázdil___ chladný oceán.
10. Ledoborce byl___ zakotven___ v přístavu.
11. Ukazatelé byl___ polámán___ větrem.
12. Ukazatele stál___ podél trati.
13. Dni ubíhal___ jako o závod.
14. Prahou projížděl___ nablýskané veterány.
15. Váleční veteráni byl___ vyznamenán___ za statečnost.
16. Obydlí domorodců byl___ pokryt___ zvířecími kůžemi.
17. Listy i tráva byl___ pokryt___ kapkami vody.
18. Husy i kachny mával___ křídly.
19. Děti zíval___ únavou.
20. Rodiče nás nikdy nebil___.

21. Tisíce turistů obdivoval___ egyptské pyramidy.
22. Každý týden se ve městě konal___ trhy, na které přicházel___ lidé z celého okolí.
23. Houfy špačků nalétával___ na naši třešeň.
24. Koně ztěžka táhl___ naložené vozy.
25. Šachové koně chyběl___, ostatní figurky se našly.
26. Tělocvičné koně stál___ v koutě.
- 26.1 Hrad a celé město byl___ dědičným lénem knížete Svytlahněva.
27. Garáž i auto byl___ zničen___ povodní.
28. Rakousko a Polsko přistoupil___ na dohodu.
29. Evropský parlament a Evropská rada hlasoval___ o unijním rozpočtu.
30. Štěně a morče zůstal___ v bytě úplně sam___.
31. Krásné modelky, úspěšné moderátorky a nadějní novináři se sešli___ na benefiční akci.
32. Létající talíře a další atrakce kroužil___ noční oblohou.
33. Dívky i jejich matky byl___ rád___, že to tak dopadlo.
34. Burzovní společnosti a nejznámější akcionářky byl___ tématem novinového článku.
35. Evropské státy a mocnosti jihoamerického kontinentu se sešli___ u kulatého stolu.
36. Auta a jiná motorová vozidla se řítily___ z kopce nepovolenou rychlostí, pronásledovány___ policejní sirénou.

4. PRÁCE S TEXTEM**VÝCHOZÍ TEXT 1**

1) Pod bílou zdí má bláto barvu perleťovou a zvony odletěly za větrem do Říma, obzor se rdí, můj táto, hanbou šarlatovou, už jsme tu osaměli, z kříže se nesnímá.	4) Je prý to CTÍ až na dno, zůstat pod prapory, mít duši nestydatou a mozek bez ceny, být králem Istí a snadno vzít si bez pokory na svatbu se Zubatou železné prsteny.
2) Prapory mdlé už pálí ruce vlajkonošů, jen oči pod přilbicí snad ještě doufají, a mlhy zlé se valí do děr od hrabošů i do ran na orlici, kterou už poutají.	5) Není to med, zas pítí číši vrchovatou a věřit na proroky v chorálu polnice, sto černých let nám svítí hvězdou jedovatou na erbu pro otroky - pro naše dědice.
3) Rudý kohout na obzoru roztahuje spáry, vítr rozčesává pera plamenná, věřili jsme na pokoru u popravčí káry, zlatá doba nenastává, bude kamenná.	

(Karel Kryl, Bílá hora, upraveno)

1. Rozhodněte o každé z následujících možností, zda odpovídá výchozímu textu (A), či ne (N).

1.1	Výchozí text je ukázkou prózy.	A	N
1.2	V první sloce se vyskytuje oslovení.	A	N
1.3	Ve spojení „ rudý kohout “ se uplatňuje obraznost.	A	N
1.4	V třetí sloce se uplatňuje personifikace.	A	N

2. Rozhodněte o každé z následujících možností, zda odpovídá výchozímu textu (A), či ne (N).

2.1	V páté sloce je pět osmislabičných veršů.	A	N
2.2	V celém textu se vyskytují pouze slovesa v určitém tvaru.	A	N
2.3	V páté sloce lze ke každému verši najít jiný verš, který se s ním rýmuje.	A	N
2.4	Jedná se o ukázkou neuměleckého textu.	A	N

3. Z páté sloky vypište podstatné jméno látkové.**4. Napište smysluplnou větu, ve které výraz CTÍ bude použit jako jiný slovní druh než ve výchozím textu. Tvar slova musí být zachován.**

VÝCHOZÍ TEXT 2

Ptáci se vyvynuli před miliony let z plazů. Po nich se také rozmnožují snášením vajec. Na rozdíl od plazů ptáci však svá vejce chrání a starají se o vylíhlá mláďata. Ornitologové dnes znají osm a půl tisíce ptačích druhů. U nás se vedle ptáků stálých setkáváme s četnými druhy přelétavými. Tito tuláci, vzdalujíce se od rodného hnízda, nalétají až dvě stě kilometrů. Pravými cestovateli jsou ovšem ptáci stěhovaví, vydávající se před příchodem zimy až ke Středozevnímu moři. Tažní ptáci směřují do oblastí Severní Afriky, po přezimování se opět vracejí.

(vzhledem k povaze není zdroj uveden)

5. **Vyhledejte v textu čtyři slova s pravopisnou chybou a napište je pravopisně správně.**